

Àfriques al descobert

Exposició Àfriques al MAC, el primer projecte conjunt del Museu d'Arqueologia de Catalunya i el Museu Etnològic de Barcelona

El director general del Patrimoni Cultural, Josep M. Carreté, i el delegat de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, Jordi Martí, van inaugurar ahir dimecres 2 de juliol, l'exposició *Àfriques*, una mostra organitzada conjuntament pel Museu d'Arqueologia de Catalunya i el Museu Etnològic de Barcelona.

Àfriques vol oferir al visitant una imatge calidoscòpica del continent africà, abordant-lo des de múltiples perspectives. La mostra neix amb un caràcter coral, ja que és fruit de la participació de diverses persones i col·lectius relacionats amb Àfrica. Tots ells provenen de realitats molt diverses, però presenten un mateix punt de confluència: africans que viuen al seu continent, europeus atrapats professionalment o personalment per Àfrica, estudiosos de la temàtica, africans que han vingut a viure a casa nostra...

L'exposició es desenvolupa en dues seus diferenciades: l'espai expositiu del Museu d'Arqueologia de Catalunya (la mirada d'occident) i el del Museu Etnològic de Barcelona (viatge a l'altre riba). El discurs expositiu juga intencionadament amb aquest doble emplaçament, presentant a cadascuna de les sales, una de les dues cares complementàries d'aquesta temàtica.

En els seus orígens, la paraula Àfrica designava una província romana –amb capital a *Carthago*– que comprenia la zona costanera de l'actual Tunísia i de part de Líbia. Tradicionalment s'ha considerat que el nom procedeix del mot fenici *afar*, que vol dir *pols*, amb el sufix *-ca* que indica *terra* o *país*. Alguns autors, però, vinculen l'etimologia a la paraula amaziga *ifri*, que significa cova.

Amb els anys, el nom d'una petita part ha acabat donant nom a tot el continent, el segon en extensió del nostre planeta.

Barcelona està a la mateixa distància de les costes d'Àfrica que de Madrid. Malgrat que en el nostre imaginari semblen infinitament més llunyanes i exòtiques, el devenir de les costes d'ambdós costats de la Mediterrània ha estat vinculat des de la més remota prehistòria.

La fascinació pel coneixement de la realitat africana ve de lluny. I aquesta fascinació és la que fonamenta una exposició sobre les "Àfriques", sobre aquest continent que és gairebé un món, on hi ha més diversitat ecològica, cultural i humana que en cap altre.

Com deia R. Kapuscinski:

“Aquest és un continent massa gran per descriure'l. És tot un oceà, un planeta apart, tot un cosmos heterogeni i d'una riquesa extraordinària. Només per una convenció reduccionista, per comoditat, diem “Àfrica”. En realitat, excepte pel nom geogràfic, Àfrica no existeix”.

En el primer espai, al **Museu d'Arqueologia de Catalunya**, es presenta “La mirada d'occident”. Europeus implicats personalment o professionalment amb l'Àfrica ens expliquen la seva visió de la realitat africana. Un arqueòleg, un naturalista, un missioner, una cooperant, un etnògraf...

- **A la recerca dels nostres orígens.** Jordi Serrallonga (arqueòleg i naturalista) I, finalment, es materialitzaren els desitjos. Ara fa més d'una dècada que participo en diferents missions científiques a l'Àfrica. Unes expedicions que, com la *màquina del temps* de Wells, em permeten viatjar al passat a la recerca dels nostres orígens.

- **Amb la força de les mans.** Roberto Risch, (professor de prehistòria a la UAB) i José Antonio Soldevilla (fotògraf i enginyer).

Àfrica i Euràsia han intercanviat i compartit coneixements i tecnologies en totes les èpoques. Al llarg del temps, aquests mitjans tècnics s'han anat perfeccionant, i encara avui continuen en ús en moltes zones d'Àfrica. El seu arrelament sòlid i l'amplitud de la seva difusió pel continent són la millor prova que es tracta d'una *tecnologia excel·lent* per al desenvolupament sostenible de les seves societats.

- **Roma a Egipte.** P. Cornelius Tàcit (historiador romà)

Els egipcis foren els primers a expressar amb figures d'animals els conceptes – aquestes testimoniances, les més antigues de la història de la Humanitat, es veuen encara avui gravades sobre la pedra– i ells mateixos es presenten com a inventors de l'escriptura, i pretenen que els fenicis, que eren senyors de les mars, la traslladaren d'ells a Grècia, i així aconseguiren la glòria d'haver inventat allò que havien après.

- **Àfrica a Amèrica.** José Luis Ruiz-Peinado (professor d'història d'Amèrica)

El meu primer contacte africà és una explosió de sensacions: música, olors, colors; tot això contrastat amb la presència sinistra dels forts esclavistes.

Des d'allà, un viatge a través de l'Atlàntic em dugué a l'univers màgic de la selva amazònica, refugi dels esclaus africans que van fugir. Units als indígenes que també es van negar a acceptar l'esclavitud, van formar –ells sí– un «Nou Món».

- **Creure en Àfrica.** Antoni Calvera (missioner combonià)

Dos països amb una forta càrrega històrica i humana han configurat la meva estada a l'Àfrica. Etiòpia i Sud-àfrica s'han quedat 17 anys de la meva vida. A canvi, m'han donat una consciència que no hauria pogut imaginar mai.

- Ritme pertot. Toni Espanyol (percussionista)

De petit jo volia ser negre. Em fascinava el ritme que tenien esportistes com Pelé, Cassius Clay, Benítez... Els negres, l'Àfrica i, sobretot, la seva música m'han agradat des de sempre. Jo volia ser negre, i volia que el tambor fos l'instrument més important de la meva vida. Per això vaig anar a l'Àfrica.

- Entre la tradició i el canvi. Quim Arnal (etnògraf, guia de viatges al delta interior del Níger)

A l'Àfrica actual conviuen de manera orgànica la majoria dels episodis de la història de la humanitat, des de les cultures ancestrals fins a l'actualíssima cultura internàutica. En realitat, al continent original les coses no han deixat mai de transformar-se, però ha estat en els darrers cent anys quan els pobles africans han viscut els processos de canvi més sobtats, uns processos que afecten fins i tot els àmbits més tradicionals.

- L'Àfrica que t'acull. Dolors Danés (coordinadora de l'àrea de cooperació de Món-3)

Walata, declarada Patrimoni de la Humanitat, és la ciutat per excel·lència en un entorn nòmada, el de les rutes caravaneres més importants que travessaven el Sàhara. Cruïlla de civilitzacions i de savis i estudiosos del món musulmà, i hereva de les cultures negroafricanes, berbers i àrabs, la ciutat de Walata presenta un ric patrimoni que amb el nostre treball ajudem a recuperar i valorar.

- Dona-li a Àfrika el que Àfrika t'ofereix. Ricardo Torrano (Nchaiumdela "el que saluda amb força")

Vaig viatjar a l'Àfrica per primera vegada el 1983 i, a partir de llavors, va canviar la meva vida. La primera sensació va ser que pertanyia a aquesta terra, que formava part de totes les tribus, que la sabana i la selva eren la meva llar. En aquell mateix moment vaig saber que acabaria vivint en aquest continent.

Després d'aquest primer contacte amb la realitat africana, es proposa als visitants "creuar la riba" per acostar-se a la font original -en aquest cas el MEB-, on podran conèixer altres elements que els ajudaran a construir la seva pròpia mirada.

El **Museu Etnològic** mostra Àfrica des d'un altre punt de vista. Es tracta de la mirada dels africans que viuen a Catalunya, i que ens transmeten la intensa experiència personal dels que han fet el viatge en sentit invers, del sud cap al nord. Aquesta visió es complementa amb les dades acadèmiques sobre el continent africà recollides i interpretades per diversos especialistes.

La mirada africana

- Entre dues ribes. **Mohamed El Bouhali**
- Entre cultures. **Inongo Vi Macumé**
- Dones entre dues ribes. **Najat El Bouhali**
- Dones entre cultures. **Esperança Medehue**
- L'Associacionisme. **Centre Cívic Joana Barcada**

La mirada acadèmica

- Menjars viatgers. **Alícia Guidonet i Dolors Llopart**
- Creences. **M. Dolors Soriano**
- El joc de Mancala. **Víktor Bautista**
- La història. **Jordi Serrallonga**

Els objectes que formen part de l'exposició pertanyen al fons de tots dos museus. Donada la singularitat de la mostra, és fàcil trobar peces etnològiques a les vitrines del Museu d'Arqueologia i peces arqueològiques a la sala del Museu Etnològic de Barcelona. A més, les diferents persones que han configurat cadascuna de les vitrines de l'exposició, han aportat objectes propis que, més enllà del seu valor històric tenen, sens dubte, un valor testimonial. En aquest cas destaca, per exemple, les joies i vestits de Mauritània que ha cedit un grup de joves mauritans de Mollet del Vallès.

L'exposició *Àfriques* ha estat creada per un equip interdisciplinari i intercultural del Museu d'Arqueologia de Catalunya i del Museu Etnològic de Barcelona amb la incorporació d'especialistes i experts africanistes catalans i africans. Aquesta estimulante experiència científica ha comportat un treball de recerca i un procés de participació creativa que ha obtingut el resultat que a partir d'avui podran contemplar els nostres visitants.

La mostra ha comptat amb la col·laboració de CASA ÀFRICA.

L'exposició romandrà oberta fins al febrer de 2009 al Museu d'Arqueologia de Catalunya. La sala del Museu Etnològic de Barcelona es podrà visitar un temps més, fins el 30 d'abril del 2009.

Museu d'Arqueologia de Catalunya

Passeig de Santa Madrona, 39-41
08038 Barcelona
Tel. 93 423 21 49
Fax 93 325 00 33
mac.cultura@gencat.net

ÀFRIQUES es complementa amb tot un seguit d'activitats:

LA NIT DE MONTJUÏC

Dissabte 5 de juliol, a partir de les 21 hores

Entrada gratuïta

MAC

Dissabte 5 de juliol,

Visita guiada a l'exposició *Àfriques*: Una imatge calidoscòpica del continent africà a partir de les mirades d'africans i d'europaus que viuen atrapats professionalment o sentimentalment al continent. La visita anirà a càrrec d'Schola Didàctica i d'un dels membres col·laboradors de l'exposició.

Música i dansa: Tot seguit, viurem una experiència musical a càrrec d'en Toni Espanyol i de les germanes Sidoine, amb les quals ballarem danses africanes.

MEB

Sessió de contes i música de l'Àfrica negra

TALLERS D'ESTIU AL JULIOL (MEB)

Teixits i cistelleria, jocs, música, màscares i excavacions arqueològiques.

Reserva prèvia

NITS AFRICANES (MAC)

Visites nocturnes tots els dimecres de juliol i agost, a les 21 h.

Entrada gratuïta

DIUMENGES A ÀFRICA (MEB)

Visites i tallers gratuïts el primer diumenge de cada mes.

VISITES COMENTADES (MAC)

A partir del mes d'octubre, tots els diumenges, a les 12 hores.

CICLE DE CONFERÈNCIES (MAC)

Dijous 15 d'octubre, a les 19 h.

El tràfic d'esclaus i les connexions atlàntiques. A càrrec de José Luís Ruiz-Peinado, professor d'Història d'Amèrica. (Universitat de Barcelona)

Dijous 30 d'octubre, a les 19 h.

A la recerca dels nostres orígens: el diari d'un arqueòleg i naturalista a l'Àfrica. A càrrec de Jordi Serrallonga, arqueòleg i naturalista. (Homínid. PCB - Universitat de Barcelona)

Dijous 6 de novembre, a les 19 h.

Generalitat
de Catalunya

**Museu d'Arqueologia
de Catalunya**

Passeig de Santa Madrona, 39-41
08038 Barcelona
Tel. 93 423 21 49
Fax 93 325 00 33
mac.cultura@gencat.net

El país dels beidan, els fills de la pluja. Història i patrimoni cultural del Sàhara Occidental. A càrrec de Narcís Soler, arqueòleg (Universitat de Girona)

Dijous 13 de novembre, a les 19 h.

Àfrica i Europa a la Prehistòria: trajectòries independents o compartides?.
A càrrec de Roberto Risch, arqueòleg. (Universitat Autònoma de Barcelona)

CLUB DE LECTURA

(amb la col·laboració de la biblioteca Collserola-Josep Miracle)

Lectura de la novel·la Eben, de R. Kapuscinski

Dimecres 1 i 22 d'octubre

Reserva prèvia

EXPEDICIÓ ORÍGENS

Viatge a Tanzània coordinat i guiat per Jordi Serrallonga.

Tel. 93 237 86 36

jserrallonga@cienciayaventura.com

**Generalitat
de Catalunya**

Museu d'Arqueologia de Catalunya

Passeig de Santa Madrona, 39-41
08038 Barcelona
Tel. 93 423 21 49
Fax 93 325 00 33
mac.cultura@gencat.net

CRÈDITS

ÀFRIQUES. LA MIRADA D'OCCIDENT és la primera part de l'exposició ÀFRIQUES, organitzada conjuntament pel Museu d'Arqueologia de Catalunya i el Museu Etnològic de Barcelona

ÀFRIQUES AL MAC LA MIRADA D'OCCIDENT

Organització

Museu d'Arqueologia de Catalunya
Direcció General del Patrimoni Cultural
Generalitat de Catalunya

Amb la col·laboració del

Museu Etnològic de Barcelona
Institut de Cultura de Barcelona

Direcció

Pere Izquierdo

Coordinació

Sonia Blasco

Assistència a la coordinació

Oriol Ripoll
Marta Sáez
Mar Soteras

Disseny de l'exposició

Jesús Galdón

Comissariat

Jordi Serrallonga
Roberto Risch
José Antonio Soldevilla
Teresa Carreras
Pere Villalba
José Luis Ruiz-Peinado
Antoni Calvera
Quim Arnal
Toni Español
Dolors Danés
Ricard Torrano

Generalitat
de Catalunya

Museu d'Arqueologia de Catalunya

Passeig de Santa Madrona, 39-41
08038 Barcelona
Tel. 93 423 21 49
Fax 93 325 00 33
mac.cultura@gencat.net

Documentació

Ramon Buxó
Montserrat Menasanch
M. Eugènia Orejuela
Carme Rovira

Conservació i restauració

Isabel Moreno
Sílvia Marín
Alícia Rodríguez
Sandra Martí
Ruth Espinosa
Valeria Mamczynski
Verònica Ruiz
Mar Rodríguez
Marta Llitas

Activitats didàctiques

Marta Pujol
Schola Didàctica Activa
Biblioteca Collserola-Josep Miracle

Muntatge

Fusteria Alarcón
Vidres Berni

Audiovisual

Tanios Films

Programació audiovisual

Activa Informàtica

Producció gràfica

Sundisa

Il·luminació

Jordi Mayas

Fotografies

Oriol Clavell
Julià Martínez
Alfons Rodríguez

Ignasi Rovira
Museu Etnològic de Barcelona

Transports

Generalitat
de Catalunya

Museu d'Arqueologia de Catalunya

Passeig de Santa Madrona, 39-41
08038 Barcelona
Tel. 93 423 21 49
Fax 93 325 00 33
mac.cultura@gencat.net

Aliance-Brothers S.L.

Traduccions

Jordi Mallol

També volem agrair la generositat del Museu Etnològic de Barcelona; el Museu Marítim de Barcelona; Museu Africà Daniel Comboni; Biblioteca de Reserva de la Universitat de Barcelona; Fundació MÓN 3; Projecte Emetis; École Française Ferdinand de Lesseps; Motores Campeón SL; i els responsables dels diversos àmbits de l'exposició, que han cedit per a la seva presentació les peces que conformen l'exposició.

L'espai de lectura no hagués estat possible sense la col·laboració del Consell Català del Llibre Infantil i Juvenil (CliJCAT), i les següents editorials: Intermón Oxafam, Empuries, Planeta, Planeta/Oxford, Barcanova, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Combel, Joventut, OQO, Libros del Zorro Rojo, Beascoa, La Galera, Cruïlla, Lóguez, Edelvives, Cadí, Everest, Edebé, Bromera, Anaya, Associació de Mestres Rosa Sensat i SM.

Finalment, agraiem especialment la col·laboració de:

Anna Llaudet i Carles Solà (Casa Àfrica)

Ricard Collado

Núria Esterri (Projecte Emetis)

Anna Garrido

Alfons Rodríguez

Marga Mateu, Joan Portell, Glòria Gorchs i Pep Molist (CliJCAT)

M. Dolors Jurado (Centre de Documentació Marítima. Museu Marítim de Barcelona)

Mercè Pérez (Biblioteca Collserola-Josep Miracle)

J. Carlos Rebollo (Motores Campeón SL)

Neus Verger (Biblioteca de Reserva. Universitat de Barcelona)

i de tot del personal del MAC

**Generalitat
de Catalunya**